

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

1. Сутність поняття культури
2. Педагогічна культура викладача ВНЗ
3. Спілкування як компонент професійної педагогічної діяльності
4. Мовленнєва культура педагога та її роль в навчально-виховному процесі
5. Загальне поняття педагогічної техніки викладача ВНЗ

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ

«Культура» має латинське походження і означає «обробка», «опрацювання» людиною чогось природного. Спочатку застосовувався в значенні «обробка землі». Проте мав друге значення – “культивування духу”.

Якщо античні філософи дотримувалися заповіді «Пізнай самого себе», то філософи Ренесансу обрали іншу - «Твори самого себе», вважаючи, що людина сама творить свою долю, живе за власним розумом, тобто духовна культура є процесом удосконалення самої людини.

Основні положення:

сутність культури - гуманістична, людинотворча, яка полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей стосовно кожної людини;

продуктом і одночасно творцем культури є людина;

головним джерелом культури є діяльність людини;

культура включає способи і результати діяльності людини;

культура розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, оскільки людина є її носієм і ретранслятором;

культура - специфічно людський спосіб буття, який визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою.

Людина культури - це гуманна особистість
(«гуманізм» тлумачиться як визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, на гідне життя).

Людина культури - це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею.

Людина культури - творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена одержаними здобутками, наділена розвинутим прагненням до творіння.

Людина культури - це незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури.

У формуванні особистості викладача є два головних аспекти - професійний і культурний.

ВНЗ покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість педагога, який (за словами Т.Г.Шевченка) **був би апостолом правди і науки та уособленням совісті нації, яка потребує культурного вчителя.**

Культурний педагог - це не взірець формально-етикетної шляхетності, а **інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення, світосприймання.**

Вища шкода є інститутом відтворення і передачі культури. Особливої актуальності набуває теза «**Від людини освіченої - до людини культури**», що означає відродження національної інтелігенції, створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності. Тільки у культурному середовищі можуть формуватися спеціалісти, здатні вільно і широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує суспільство.

Я.А.Коменський “Вчителем може бути тільки людина високої культури, освіченості, моральності. Неосвічений, бездуховний вчитель - «джерело без води, лампочка без світла».

Ж.Ж.Руссо “В серце вихованця потрапляє те, що йде від серця”

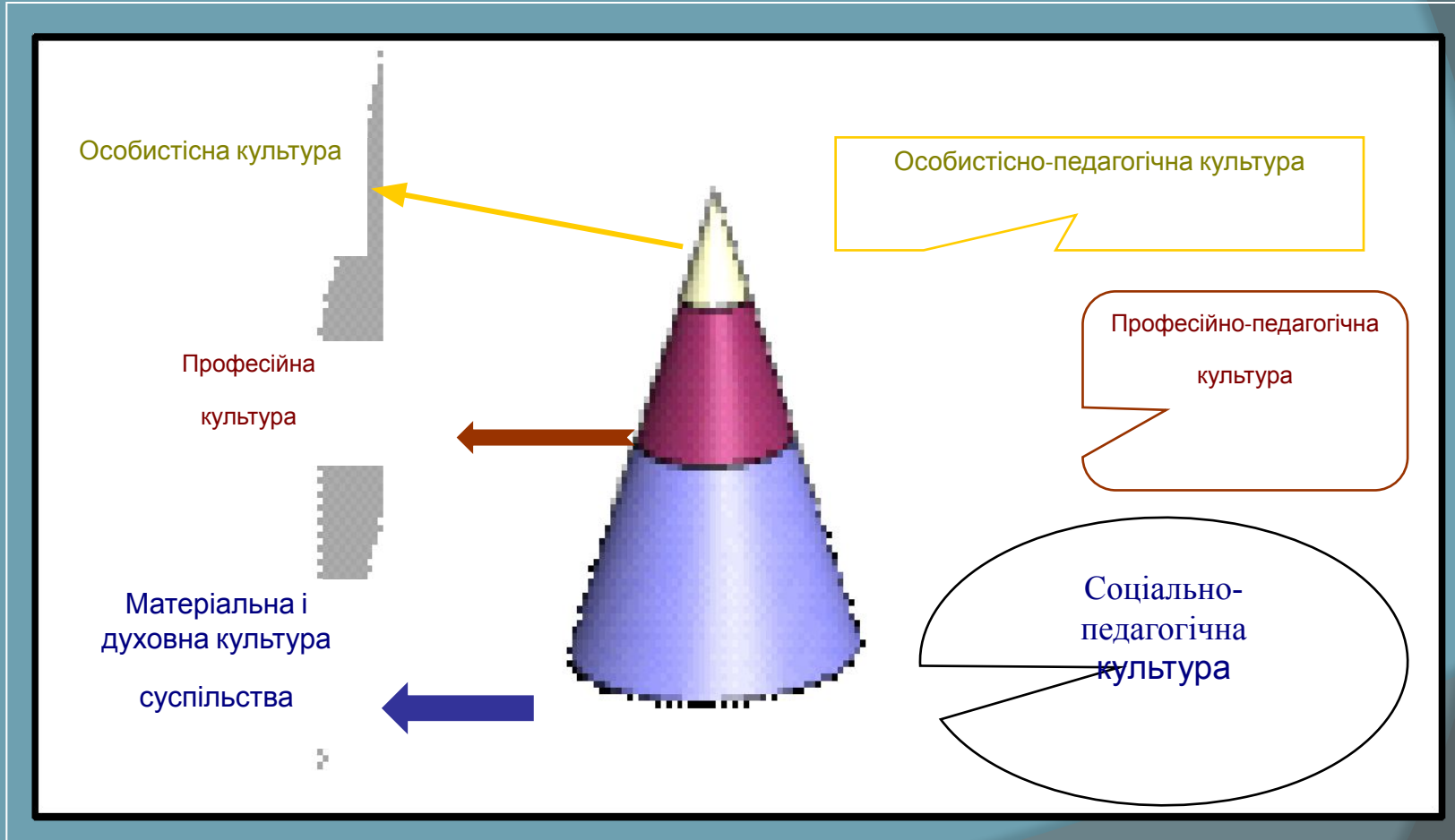
І.Г.Песталоцці “Щоб змінювати людей, їх треба любити, а вплив на учнів пропорційний любові до них”

А. Дістервег «Як ніхто не може дати іншому того, що немає сам, так не може розвивати, виховувати й навчати той, хто сам не розвинений, не вихований, не освічений».

О.В.Духнович “Вчитель - дзеркало, в яке молоді юнаки, дивлячись, бачать свою процвітаючу добродішність»

П.П.Блонський «Якщо викладання - професія, то ця професія - культуробудівництво».

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Педагогічна культура – це явище, породжене:

- соціумом, суспільством, має яскраво виражений соціальний відтінок;
- професійною діяльністю спеціалістів, має професійний відтінок;
- особистістю, яка його реалізує, має особистісний відтінок, “забарвлене” особистісними властивостями й особливостями учителя як індивіда.

Педагогічна культура має прояв на різних рівнях культури, а саме як:

соціально-педагогічна – соціальне явище, що характеризує особливості взаємодії різних соціальних груп суспільства (педагоги, вихователі, соціальні педагоги, соціальні працівники, батьки);

професійно-педагогічна – сфера професійної діяльності, показник рівня професійної підготовки, умова ефективної професійної діяльності (педагога, викладача, учителя, інженера, офіцера);

особистісна властивість – утворення, прояв сутність сил учителя.

Педагогічна культура - особистісне утворення, діалектична, інтегрована єдність педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки, які формуються, реалізуються і вдосконалюються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, визначаючи характер і рівень останніх. Її вирізняє спрямованість на кінцевий результат – самовдосконалення особистості вчителя.

Педагогічна культура пов'язана з усіма елементами особистісної культури: моральною, естетичною, розумовою, правовою, політичною, екологічною та ін., оскільки вона є інтегральним показником інших видів культур, їх складовою і в той же час включає їх у себе.

Складові педагогічної культури - науковий світогляд, наукова ерудиція, духовне багатство, педагогічна майстерність, педагогічні здібності, природно-педагогічні людські якості, педагогічна техніка (культура зовнішнього вигляду, культура мови, культура спілкування, педагогічна етика, педагогічний такт, прагнення до самовдосконалення).

Педагогічна культура є феноменом вияву викладачем власного «Я» у професійно-педагогічній діяльності.

СПІЛКУВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійно-педагогічне спілкування - це система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і студентів, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності студентів, організація і корекція взаємин у студентському колективі, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості студента. Педагогічне спілкування - особливий вид творчості.

У професійному спілкуванні викладача можна виділити два взаємопов'язаних компоненти:

1. Загальні принципи спілкування, що закладаються самим характером суспільного ладу, наслідуванням цінностей минулого, в яких реалізується педагогічна діяльність педагога, єдина мета і задачі навчання і виховання.

2. Індивідуальні принципи спілкування, громадянська позиція, стиль спілкування - сукупність конкретних прийомів і засобів, які викладач доцільно, залежно від конкретних умов і можливостей навчання і виховання реалізує у своїй діяльності на основі власних знань, професійного досвіду, здібностей і умінь.

Оптимальне педагогічне спілкування - це спілкування, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації студента, творчого характеру діяльності, для формування його особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, попереджує створення психологічних бар'єрів, дозволяє максимально використовувати у навчальному процесі особистісні та професійні якості викладача.

Рівні спілкування:

Примітивний - в основу ставлення до студента покладено примітивні правила і реакції поведінки - амбіції, самовдоволення, зловтіха. Викладач демонструє свою зверхність. Студент для викладача виступає засобом досягнення мети.

Маніпулятивний - взаємини зі студентом будуються на грі, суть якої полягає у бажанні будь-що виграти, використовуючи різні прийоми, лестощі. Студент при цьому є об'єктом маніпуляції.

Стандартизований - домінує формальна структура спілкування. Спостерігається слабка орієнтація на особистість; викладач дотримується стандартів етикету, але така поведінка є поверховою і, не зачіпаючи особистісного рівня, реалізується на рівні масок.

Діловий - орієнтуючись на справу, викладач бере до уваги особистісні характеристики студента лише в контексті ефективності діяльності. Викладач дотримується стандартів етикету, визнає за студентом право на самостійність.

Особистісний — спілкування базується на глибокій зацікавленості до студента, визнанні самостійності його особистості. Викладач любить студентів, вся його діяльність спрямована на розвиток їхньої духовності, особистісне спілкування стає спілкуванням духовним.

Культура педагогічного спілкування вміщує вміння слухати, ставити запитання, аналізувати відповідь, зрозуміти іншого, бути уважним, спостережливим, встановлювати контакт, бачити і зрозуміти реакцію аудиторії, передавати своє ставлення до того, про що йде мова, зацікавити, захопити поясненням, орієнтуватися в обстановці.

Для викладача з високою культурою спілкування характерними є: оптимальність вимог; педагогічний оптимізм; емоційний відгук; формування колективних форм стосунків, відносин у колективі у навчально-виховному процесі; створення атмосфери доброзичливості.

Педагогічний такт – це педагогічне грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, вміння знайти педагогічне доцільний і ефективний спосіб впливу, почуття міри, швидкість реакції, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення, вміння керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційна урівноваженість, у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до студента, критичності і самокритичності в оцінці своєї праці та своїх вихованців, у нетерпимості до шаблону, формалізму, застою думки і справи, до бюрократизму і пихи, повазі в студентах особистості, розвитку їх людської гідності.

Виявляється у зовнішньому вигляді викладача, в тоні спілкування, у самовладанні, в умінні без грубощів досягти бажаних результатів.

У професійній діяльності мова виконує наступні функції:

забезпечення повноцінної презентації (передачі) знань;

забезпечення ефективної навчальної діяльності;

забезпечення продуктивних взаємин між викладачем і студентом.

Поняттям культури мовлення прийнято окреслювати передусім дотримання кожним мовцем правильної літературної вимови, правопису, лексичних і граматичних норм, усталеного в літературній мові наголошення слів.

Найістотніші недоліки діалогічного мовлення - відсутність стрункості, логічної послідовності, чіткості, повноти у розкритті предмета розмови, уривчастість, зумовлена частими паузами, незакінченість фраз.

Структура педагогічного спілкування

- 1. Моделювання викладачем майбутнього спілкування*
- 2. "Комунікативна атака"*
- 3. Керування спілкуванням*
- 4. Аналіз спілкування*

Стиль спілкування — це усталена система способів та прийомів, які застосовує викладач під час взаємодії.

Педагогічне спілкування має свою систему стилів, особливості яких залежать від обставин та індивідуальних характеристик його учасників.

Спілкування, основу якого складає захоплення спільною творчою діяльністю

Спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні

Спілкування-дистанція

Спілкування-залякування

Спілкування-загравання

Установка — це стійка схильність людини до певної форми реагування, за допомогою якої може бути задоволена та чи інша потреба.

Установка завжди повинна бути тільки позитивною, оптимістичною.